Москов Латип

Атаһы Ғәни
Инәһе Ғәбиҙә

1914 йылда тыуған

[illegible] Ватан һуғышының тамамланыуына 30 йыл тулыу
[illegible]ынан, 1974 йылда, Латип ағай һуғышта үткән
[illegible] түбәндәгесә һөйләгәйне:

Мин һуғышка 1942 йылдың 5 апрелендә алындым.
[illegible] тиклем Һабай электр станцияһында броль менән
[illegible]дыртеп килдем. 191-нсе кыҙыл байраклы укчылар
[illegible]кы составында разведчик булып һуғышка индем.
[illegible]зведчик булараk, бик күп „тел" алып кайтыуҙа катнаштым.
[illegible]нинградта камауҙа калһак та тошонколокко бирел-
[illegible]нек. Командиребеҙ Бураков, казак егете Абдулла-
[illegible] мин немец радиоһының: „Беҙҙең якка сығығыҙ,
[illegible] йәшәү шарттары яхшы" — тип такылдап
[illegible]рһа ла, немецтәр еңеп сыкмаҫка ышаныу эш-
[illegible]тере алып барҙык. Совет кыҙыл орлағын менән

[illegible] уратып бәйләнек, беҙ
[illegible]ләнекбеҙ һәм еңеү көнөндә
[illegible] камауҙан сыккас, ошо
[illegible] күтәреп үҙебеҙҙеккөлгә
[illegible]ларыбыҙ тип кыҙыл
[illegible]лағы нык һакларға ант
[illegible]тек. Немецтәр калаһы коно-
[illegible] бомбаға тотто, оруҙиелар-
[illegible] ата. Самолеттар
[illegible]ҙык алып килеп ташла-
[illegible]лар, ул аҙык беҙгә килеп
[illegible]әкиме, не- немецтәр ала ине.
[illegible] аркала Ленинградта
[illegible]ҙык бик накыҫ ине.

Һалдаттарға көнөнә 300 грамм, ә ҡалған кешеләргә 100 грамм ғына икмәк бирелә ине. Дөрөҫөрәге әйткәндә ҡалала аслыҡ ине. Кешеләр хәтта үлгән ат ите, эт, бесәй ите менән туҡландылар. Шунлыҡтан ҡала кешеләре асыҡтан та һәм бомбаға тотоуҙан да күпләп үлә ине.

Бер ваҡыт беҙ һөжүмгә күсеп, немецтарҙы ҡыра-тып, ҡыуып, үҙебеҙҙекеләргә килеп сыҡтыҡ. Бына шунда теге йәшергән ҡыҙыл флагты елберҙәтеп, үҙебеҙҙең һалдаттарҙы ҡаршыланыҡ. Еңеү хөрмәтенә "ура" ҡысҡырҙыҡ. Шунан һуң күп ҡалаларҙы, ауылдарҙы алыуҙа ҡатнаштым.

Шулай бер ауылды алһаҡ, исән ҡалған кешеләр илашып торалар. Ниңә илайһығыҙ тип һорауға береһе: „Бына ошондағы һарай эсендә кешеләрҙе бикләнеләр ҙә немецтар ут төртөп яндырҙылар"- тип яныу ға бөтмәгән һарай урынын күрһәтте. Ә икенсе бер ауылда бер ҡойоһоуға эсергә барһаҡ, ҡойо эсе тулы бала-саға. Уларҙы немецтар үлтергәндәр ҙә шунда һала барғандар күрәһең, әллә уларҙы тереләй һалғандар микән? Нисек кенә булһа ла немецтарҙың был вәхшилектәре бер ҡасанда онотолорлоҡ түгел.

Һуғышта өс мәртәбә ранен булдым. Һуңғыһында 1944 йылдың 24 июлендә ауыр яраландым. Аяҡ яраланды һәм контузия алдым."

Әйе, Латип ағай һуғыштың ауыр һәм ҡатмарлы юлдарын үтеп, тыуған ауылына 1945 йылдың августында ҡайта.

Һуғышта күрһәткән батырлыҡтары һәм ҡыйыу разведчик булараҡ, заданиеләрҙе намыҫлы

[…]т сыҡҡаны өсөн бик күп наградаларға лайыҡ булды. Ҡайтҡанда уның күкрәген түбәндәге наградалар-миҙалдар биҙәй ине.

1) „За отвагу" (№916211, бирелгән III-43 йыл)
2) „За боевые заслуги" (№211773, бирелгән IV-43 йыл)
3) За оборону Ленинграда (№003049)
4) За победу над Германией (№0310859)

[…]тҡас был миҙалдар эргәһенә юбилей миҙалдары
20 лет победы, 25 лет победы,
50 лет вооруженных сил СССР
һәм 30 лет победы миҙалдары өҫтәлде.

Батыр егет тыныс хеҙмәттә лә тырышып эшләне. Һуғыштан һуңғы ауыр йылдарҙа бригадир, аҙаҡтан агроном һәм оҙаҡ йылдар полевод булып эшләне. Колхоз эшендә лә тырыш хеҙмәтен баһалап идара 3 почёт грамотаһы һәм 4 тапҡыр ҡиммәтле бүләктәр тапшырҙы. Латип ағай ял көндәрен һәм буш ваҡытын урманда үткәрер ине. Йәй көнө һуҡыр сысҡандар тотһа, ҡыш көнө йәнлектәр ауланы. Яҡын тирәлә танылған һунарсыларҙың береһе ине. Һуғышта алған йәрәхәттәре һәм контузияһы уны яҡты донъянан иртә алып китте. Пенсияға сығып бер йылда үтмәй 1975 йылдың 1 августында вафат булды.

Тормош иптәше Хәшиә апай менән бер […]ҙҙән тороп, татыу ғаиләлә 30 йыл йәшәп алты бала үҫтерҙеләр: Улдары - Миниәр, Салауат, Азамат, Урал
ҡыҙҙары - Разифа, Шурә.

Хәшиә апайға тормош еңел бирелмәне. Һигеҙ йәш тулғанда атаһы Ғәзелшаны

кулға алалар. Яңан документтәргә таянып 1931 йылда Атаһын һөргөнгә ебәрәләр. Атаһы шул китеүенән әйләнеп кайта алмай. Ул шул йылдарҙағы репрессия корбандарының береһе. Инәһе Хәбибъямал балалары Хәҙисә, Калия, Казыхан менән тороп кала. Ул йылдарҙағы кайғылар һәм ауырлыҡтар үтте инде тиһәң дә кәһәрле һуғыш башлана. Хәҙисә апай үҙенең сослого һәм тырышлығы менән Юлыкта 4 класты, Кауарҙыла 7 класты тамамлай. Һуғыштың аҙаккы һәм һуғыш йылдарында колхозда счетовод, һуңынан бухгалтер булып эшләй. Һуңынан Һабай электростанцияһында бухгалтер, колхозда ревизор, йәсле мөдире булып эшләй. Байтак йылдар магазинда һатыусы булып эшләргә лә тура килә уға. Хәҙисә апай кайҙа ғына эшләһә лә тырыш булды, тик мактау ғына телгә алынды. Ул-үҙенә, балаларына һәм тирә-юндәгеләргә талапсан һәм үҙсел булды. Шуның өсөн дә уны ауыл халкы һәм балалары кәҙерләй һәм ихтирам итә. Хәҙисә апай инде һикеҙенсе тиҫтә менән бара. Өйҙә кесе улы Урал менән йәшәй. Урал һиңә минең телгем шул: Атай, инәй нигеҙен һүндермә, Московтар династияһын дауам ит. Ағайҙарың һәм апайҙарың семьялары менән, ата-инәләрен, йәшәгән йорттарын һағынып кунакка киләрҙәр. Урал, һин уларҙың бәтәһенә ҙурлап кар-

ены ал, барынса ҡунаҡ ит, хөрмәт-
ит оҙат

Киләсәктә лә тормош дауам итәсәк
Латип ағай менән Хәлимә апайҙың бала-
лары ла балалар үҫтерер, уларҙың бала-
лары ла тағы балалар үҫтерер.
Улар минең олатайым, ҡарт олатайым
ниндәй кеше булған икән тип белгеләре
килһә, бына ошо альбом биттәрен уҡып,
1941-45 йылдарҙағы Бөйөк Ватан һуғышында
ҡатнашыусы батыр егет булған тип
белерҙәр.

14/V-1995 йыл.